

การส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชน
ของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา*
PROMOTING RECONCILIATION IN ACCORDANCE WITH BUDDHISM FOR THE
COMMUNITY OF PHRA NARAI MAHARAJ WORAWIHAN MONASTERY
NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระอนพัทธ์ ฐิตธมโม

PhraAnapat Thitadhammo

วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา

Phra Narai Maharaj Worawihan Monastery, Nakhon Ratchasima Province

E-mail: aprasoppurk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น เปรียบเทียบความคิดเห็นและเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่มีต่อการส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ปัญหา และอุปสรรค คือ การจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาในระยะเวลาสั้น จึงทำให้เกิดประสิทธิ การปฏิบัติต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนายังขาดข้อมูลที่ทันสมัย การเบียดเบียนด้วยวิธีต่าง ๆ ไม่สามารถทำให้หมดไปได้ การฉ้อโกง เป็นปัจจัยหลักของการทรัพย์สินของการเกิดปัญหา ส่วนข้อเสนอแนะคือ ควรใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญสูงหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงมาเป็นวิทยากร ควรมีข้อมูลที่ทันสมัย ต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น ควรมีการรณรงค์ส่งเสริมลด ละ เลิก ต่อพฤติกรรมที่เกิดความเสี่ยงต่อสังคมและครอบครัวของตน

คำสำคัญ: ความสามานฉันท์; พระพุทธศาสนา; ชุมชน

---

*Received January 16, 2021; Revised March 17, 2021; Accepted May 15, 2021

Abstract

This article was for opinion study, Compare the opinions, problems, obstacles and suggestions for promoting reconciliation according to the Buddhist guidelines for the community of Phra Narai Maharaj Worawihan Temple. Nakhon Ratchasima Province. It was a combined method research.

Found that people had opinions on management factors towards promoting reconciliation according to Buddhism. The overall picture is at a high level. Different personal factors have different opinions. Therefore accept the research hypothesis. Problems and obstacles is the organization of Buddhist activities. Most of them are organized into Buddhist activities for a small period of time. Therefore not effective The practice of Buddhist activities lacks up-to-date information. Persecution by various means cannot be eliminated, fraud is the main factor of the property's crashes. The suggestion is A highly skilled person or a highly experienced person should be used as a speaker. It should have up to date information. Towards more religious activities There should be a campaign to promote, reduce and discontinue behavior that poses a risk to society and their families.

Keywords: Reconciliation; Buddhism; Community

บทนำ

ประเทศไทยเป็นดินแดนพระพุทธศาสนา ประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ เพราะต่างมุ่งสร้างกุศลคุณงามความดี โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต เว้นจากการเบียดเบียนกัน ประกอบสัมมาอาชีพ ซื่อสัตย์ สุจริต แต่เมื่อเวลาแปรเปลี่ยนไปกลับพบว่า ประชาชนเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรากฏการณ์ความรุนแรงทางการเมืองและเหตุการณ์ที่เกิดความรุนแรงจากสภาวะจิตใจของบุคคล ที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยสภาพในปัจจุบันของการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในเรื่องของการส่งเสริมสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา ยังขาดการประเมินผลต่อการจัดกิจกรรม ทางพุทธศาสนา ภายหลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาในระยะเวลาน้อย จึงทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพและการปฏิบัติต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนายังขาดข้อมูลที่ทันสมัย (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2555)

จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ข้างต้นได้นำมาสู่ความพยายามแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความสมานฉันท์ขึ้นของคณะสงฆ์ เพื่อการก้าวไปสู่การข้ามผ่านวิกฤตการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดจากความรุนแรง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจนสามารถนำไปสู่สังคมที่มีความสมานฉันท์ประชาชนอยู่

ร่วมกันได้อย่างมีความสุข หรือเป็นสังคมที่มีสันติภาพ (พระราชญาณวิสิฐ, 2564) โดยแนวความคิดของต่างประเทศที่ทำให้เกิดสังคมความปรองดองสมานฉันท์ คือ ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Bloomfield, 2003) เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนจากสังคมความขัดแย้งไปสู่สังคมความสมานฉันท์และเหมาะสมอย่างยิ่ง เพื่อการพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบของการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม หลักของคนไทย 12 ประการ อันได้แก่ 1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน 3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบา อาจารย์ 4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม 5. รักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทย 6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ 7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย 8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่ 9. มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ 10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและ จิตใจไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำและ 12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง (สถาบันพระปกเกล้า, 2555)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในชุมชนวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ได้วิธีการในการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทำให้สังคมมีความสุขและประชาชนสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาภายในวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จำนวน 1,232 คน ได้ทำการสุ่มมาจากประชากรโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (ถานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 รูป เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ

มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 รูป หรือคน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นของการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่มีต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของ วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม

ลำดับ	ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านปัจจัยจิตใจ	4.49	0.235	มาก
2	ด้านปัจจัยค้ำจุน	4.43	0.281	มาก
รวม		4.46	0.196	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่มีต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.196) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้งปัจจัยจิตใจและปัจจัยค้ำจุน อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา

ปัจจัยส่วนบุคคล	t-test	F-test	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	-0.968	-	0.334		✓
อายุ		24.404	0.000	✓	
อาชีพ		2.365	0.054		✓
การศึกษา		0.478	0.621		✓

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อาชีพ และระดับการศึกษา ต่างมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา

	ปัญหา-อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ด้านปัจจัยจูงใจ	1. ขาดการประเมินผลต่อการจัดกิจกรรม ทางพุทธศาสนาภายหลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม 2. วิทยากรในการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาแต่ละกิจกรรม เป็นวิทยากรชุดเดียวกัน 3. การจัดจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาในระยะเวลาสั้นๆ จึงทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพ	1. ควรมีการวัดและประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งก่อนเข้ารับการจัดกิจกรรม ทางพุทธศาสนา 2. ควรใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญสูงหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงมาเป็นวิทยากร 3. ควรจัดจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ให้มีทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว
ด้านปัจจัยค้ำจุน	1. การปฏิบัติต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนายังขาดข้อมูลที่ทันสมัย 2. การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาน้อยมาก	1. ควรมีข้อมูลที่ทันสมัย ต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น 2. ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น

จากตารางที่ 3 พบว่า การส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านปัจจัยจูงใจ คือ 1) ควรจัดจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา ให้มีทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว 2) ควรใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญสูงหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงมาเป็นวิทยากร 3) ควรมีการวัดและประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งก่อนเข้ารับการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาและภายหลังจากการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาแล้ว

2. ด้านปัจจัยค้ำจุน 1) ควรมีข้อมูลที่ทันสมัย ต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น 2) ควรใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญสูงหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงมาเป็นวิทยากร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการศึกษา “การส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา” มีรายละเอียดดังนี้

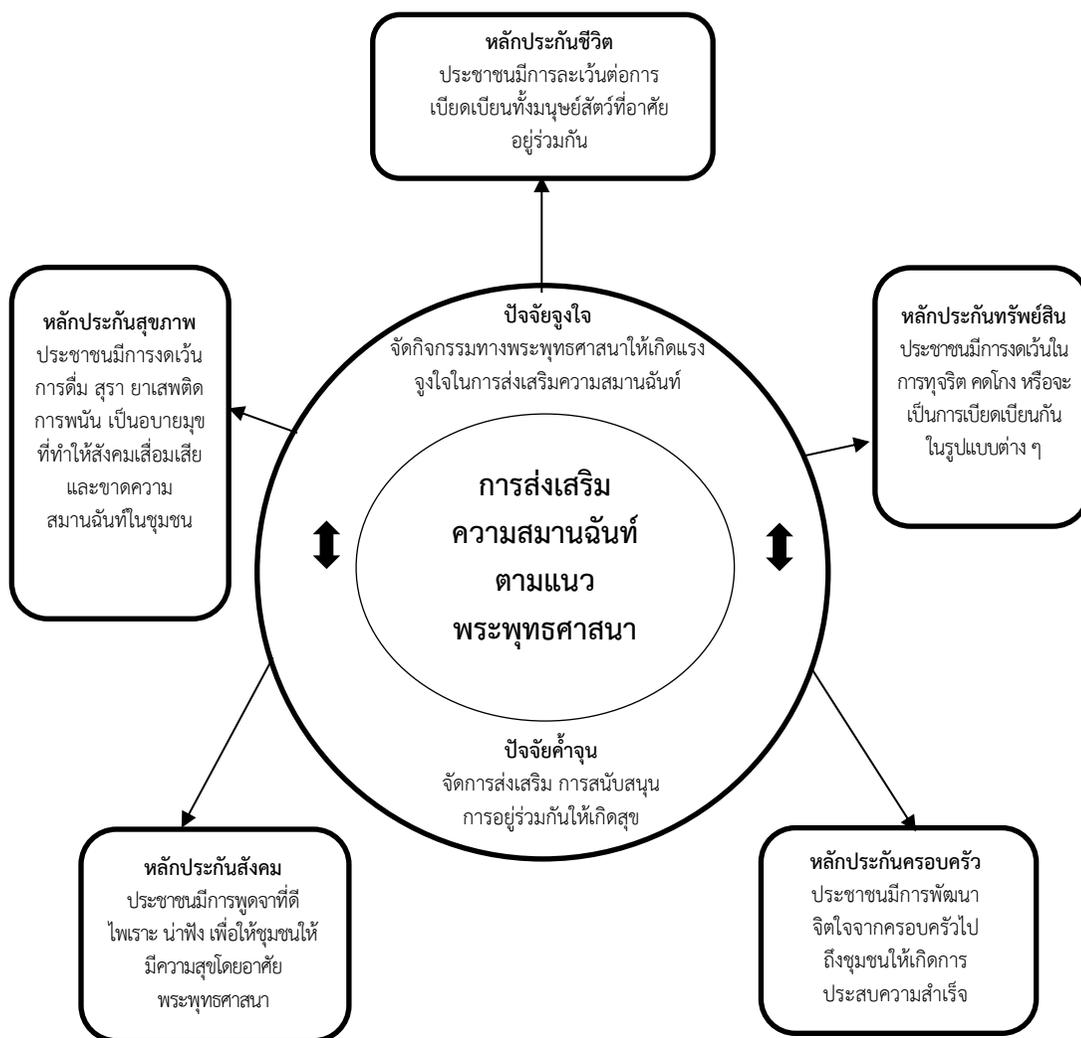
ด้านปัจจัยจูงใจ พบว่า ประชาชนในเขตชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหารมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านปัจจัยจูงใจ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ ไม่ต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ บุชบา บัวพรหม และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในชุมชน ตามรูปแบบการพัฒนาให้ชัดเจนในการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเพื่อการแก้ปัญหาชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านปัจจัยค้ำจุน พบว่า ประชาชนในเขตชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหารมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านปัจจัยค้ำจุน อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่าการศึกษา ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ ไม่ต่างกัน จึงทำให้เกิดความเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย ปริญาสุทธินันท์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างคามยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของชุมชนควนโส” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและที่มาของความขัดแย้งต้องอาศัยปัจจัยค้ำจุนของประชาชนจึงทำให้ความเห็นไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาด้วยหลักศีล 5 ประการ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ **ด้านหลักประกันชีวิต ด้านหลักประกันทรัพย์สิน ด้านหลักประกันครอบครัว ด้านหลักประกันสังคมและด้านหลักประกันสุขภาพ** พบว่า ประชาชนในเขตชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหารมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ (2559 : 55-62) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการ

ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างความปรองดองสมานฉันท์นั้น เริ่มจากการสร้างความปรองดองในจิตใจของ แต่ละคนก่อน เพื่อสร้างสันติภาพสู่สังคมภายนอก โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ส่วนกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 ใช้หลักการบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการสังเคราะห์ผลงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาสำหรับชุมชนของวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร จังหวัดนครราชสีมา” ตามภาพที่ 1 พิจารณาโดยเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านปัจจัยจูงใจ ได้แก่ การส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องมีการจูงใจ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนที่มีต่อกิจกรรมโดยการให้บุคคลากรที่มีความสามารถมาเป็นวิทยากร เพื่อทำให้วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนที่มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในชุมชน

ด้านปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ การส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา ในด้านการค้ำจุน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการวางแผนพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น ให้ประชาชนมีบทบาทในชุมชนช่วยกันร่วมส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนาให้กับชุมชน โดยให้มีตัวแทนของกลุ่มชุมชนในการส่งเสริมความสามานฉันท์ในชุมชนเพื่อร่วมวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างมีเหตุมีผลเพื่อสร้างความสมดุลในชุมชน

ด้านหลักประกันชีวิต ได้แก่ การส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา ต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักทางพระพุทธศาสนา ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาทางกายและพัฒนาทางใจ คือ เพื่อให้ชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญของชีวิตในพระพุทธศาสนา ก่อนเป็นอันดับต้น ๆ ในการละเว้นต่อการเบียดเบียนทั้งมนุษย์สัตว์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ต้องใช้หลักพระพุทธศาสนาเป็นหลักแห่งการปลูกจิตสำนึกต่อมนุษย์และสัตว์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันภายในชุมชน

ด้านหลักประกันทรัพย์สิน ได้แก่ การส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา อยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่จะต้องพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จต่อการมีคุณธรรมจริยธรรมของการงดเว้นในการทุจริต คดโกง หรือจะเป็นการเบียดเบียนกันในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะนำมาซึ่งชุมชนก้าวไปได้อย่างมีความสุขด้วยหลักธรรมอันดีจากข้อทรัพย์สิน

ด้านหลักประกันครอบครัว ได้แก่ การส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านครอบครัว ที่จะต้องพัฒนาจิตใจจากครอบครัวไปถึงชุมชนให้เกิดการประสบความสำเร็จต่อการมีคุณธรรมจริยธรรมของการซื่อสัตย์ การละเมียดสีตี๋ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ เพื่อพัฒนาจิตใจของประชาชนในชุมชนให้มีความสุขในชุมชนให้เกิดสุขโดยอาศัยพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงจิตใจในการดำเนินชีวิตตั้งแต่ครอบครัว

ด้านหลักประกันสังคม ได้แก่ การส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา ของการใช้วาจารักษาน้ำใจของกันและกัน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความปรารถนาดี มีความเป็นมิตร หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านสังคมเริ่มที่การพูดที่ดี ไพเราะ น่าฟัง เพื่อให้ชุมชนให้มีความสุขโดยอาศัยพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงจิตใจของตนเองและครอบครัว

ด้านหลักประกันสุขภาพ ได้แก่ การส่งเสริมความสามานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีศีลข้อที่ห้าเป็นฐานที่สำคัญเพราะสุรา ยาเสพติด การพนัน เป็น

อบายมุขที่ทำให้สังคมเสื่อมเสียและขาดความสมานฉันท์ในชุมชน จะต้องให้ความสำคัญและมีการจัดการถึงทางด่วนต่ออบายมุขต่าง ๆ ในชุมชนให้หมดไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญสูงหรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงมาเป็นวิทยากร
2. ควรจัดทำหลักสูตรการจัดกิจกรรมทั้งในระยะเวลาที่เหมาะสม คือระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว
3. ควรสนับสนุนผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้มีส่วนร่วมต่อการวางแผนและการจัดกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น
4. ควรมีการวัดและประเมินทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและภายหลังจากการร่วมกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรให้มีตัวแทนของกลุ่มชุมชนเพื่อช่วยการส่งเสริมความสงบสุขในชุมชน
2. ควรมีการระงับความขัดแย้งโดยใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุข
3. ควรจัดสรรกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนและรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมที่ส่งเสริมความสมานฉันท์ตามแนวพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบโครงการฝึกอบรมบุคลากรทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนให้สามารถเป็นชุมชนต้นแบบของความสามัคคีและสงบสุข

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บิสิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุษบา บัวพรหม และ เพ็ญณี แนนรท. (2561). กระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น. *วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม*, 5(1), 213.
- พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ. (2555). “การสร้างความปลอดภัยสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5 (3), 55-62.
- พระราชญาณวิสิฐ (2564). *หลักปรองดองสมานฉันท์*. สืบค้น 1 มกราคม 2564 <http://www.komchadluek.net>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). *การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางหารสร้างความปรองดองแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร.
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง (2555). *ทางสู่ความปลอดภัยของชาติ*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- อุทัย ปริญญาสุทินันท์. (2556). การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของชุมชนควนโส. *วารสารวิจัยสังคม*, 36(2), 69.
- Bloomfiel, D. (2003). *Teresa Barnes. and Luc Huyse. Reconciliation After Violent Conflict: Handbook*. Stockholm International: Institute.